

מאוצרות הפרשה

יום של הזדמנות גדולה

בנובהרדוק אמרו פשט יפה על דברי הגמרא (ר"ה י"ה): "כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון". שלושה פירושים נאמרו על 'בני מרון': האחד – "כבני אמרנא", ככבשים. השני – "כמעלת בית מרון", שהיה מקום צר ללא מעקה ומתחתיו תהום. אילו היו שניים מהלכים בו זה לצד זה, עלולים היו ליפול, לכן הלכו בו אחד אחד. והשלישי – "כחילות בית דוד". ותמוה, למה יש צורך בשלושה משלים ודוגמאות?

אלא, שכנגד שלושה סוגי אנשים דברה הגמרא – ישנם אנשים רחוקים, שאינם יודעים כלום. נעבך. עבורם ראש השנה, הוא יום שאוכלים בו ראש של כבש, ראש של דג, תפוח בדבש, גזר, סילקא, כרתי, רימון ותמרים. כמובן, שהסימנים הם עניין גדול. זה דינא דגמרא – סימן טוב לשנה טובה ומתוקה. אבל מבחינתם זה הכל. אם הם אוכלים את זה אז 'אול רייט'... יותר מזה לא צריך. כמו כבשים שצריכים רק אוכל, ויותר מזה כלום.

יש סוג אחר של אנשים. הם יודעים שראש השנה הוא יום דין ופחד, וביום הזה יכתבו מי יחיה ומי חלילה להפך. הם מתפללים ובוכים 'רבונו של עולם', כתבנו בספר החיים. מבחינתם ראש השנה הוא יום של סכנה, כמו מעלות בית חורון שאפשר ליפול בה לתהום, וצריך לבקש רחמים.

אבל יש סוג שלישי – כחילותיו של בית דוד. חיילים הולכים למלחמה, והם יודעים שלשם כך זקוקים הם להכנה טובה: תרגול, נשק ותכסיסים. ככל שיתכוננו טוב יותר, יש סיכוי גדול יותר שיצליחו ולא יפלו במלחמה. יתירה מזאת, במלחמה יש שני צדדים. המנצח יוצא ברכוש גדול – כובש שטחים, מקבל שלל, מושל על עם נוסף, ואילו המפסיד נמצא בצרה צרורה, ב'בארך' גדול. אצל אנשים כאלו, ראש השנה הוא ודאי גם יום דין, אבל הוא גם יום של הזדמנות גדולה. אפשר לצאת מראש השנה ברכוש גדול!

"לדוד ה' אורי וישעי", ואמרו חז"ל: "אורי – ראש השנה, וישעי – ביום הכיפורים". מובן שיום כיפור הוא ישועה גדולה, שהרי יש בו כפרת עוונות, אך מהו האור שיש בראש השנה, יום הדין? כשעומד יהודי וממליך את הקב"ה בפסוקים של מלכויות ובשופר-הוא יכול לזכות! אמנם ה' אינו צריך שימליכוהו, אבל הוא רוצה שיעשו זאת. "והיא תפארתך". מי שמקבל את מלכות ה', מעיד על עצמו שהוא עבד ומשועבד לחלוטין לבורא העולם ולתורה הקדושה, וכשהיה מוגיע למצב כזה – הוא יכול להרוויח מיליארדים!! זהו האור של ראש השנה. מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל אמר פעם בענין השתדלות לפרנסה: כל פרנסתו של אדם קצובה לו מראש השנה. יומיים בשנה אפשר לעבוד על זה – בשני ימי ראש השנה... אתה רוצה פרנסה? תעבוד בשביל היומיים הללו!

ולא רק פרנסה נכתבת אז. הכל נכתב: הבריאות, החיים, הנחת והשמחה. צריך לחטוף ולחטוף!...

(יחי ראובן, מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל)

אתם ניצבים היום כולכם... ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם (כ"ט ט)

כל אחד ותפקידו שנקבע לו – באים אנו לדין לפני הקב"ה, עומדים לפני אדון כל, ומאום אין בדינו. עם איזו זכות יכולים אנו לגשת לפני מלכו של עולם? והרי עומק הדין נורא ואיום! עצת הרב דסלר זצ"ל היא – להשתלב בכלל, לעשות משהו למען כלל ישראל, ואז ממילא זכות הכלל תעמוד לנו בדין.

דוגמא פשוטה לדבר – בורג. שוויו – כמעט מאומה, חסר ערך כשהוא בפני עצמו, אך מה גדול ערכו של בורג אשר הוא חלק ממטוס רב ממדים! כמה ינקוהו, ישמנוהו ויזהרו עליו, שכן אם לא יפעל – יהא זה קלקול וסיכון למטוס כולו! כך הוא האדם; כשהוא לעצמו – הדין עמו מדוקדק, ומה בשק זכויותיו? – הוא כבורג! אולם אם משמש הוא בורג בכלל, ולו הבורג הקטן ביותר, אך שייך למכונת הכלל – זוהי זכות לו! ואם יש לו לאדם זכויות, הרי הוא כשק מלא, שקשה להזיזו ממקומו מרוב כובדו, לעומת שק ריק שכל רוח קלה תעיפנו. זו העצה, לעשות למען הכלל ולפעול כפי יכולתנו, וזכות הרבים תעמוד לנו.

ומה תפקידנו בעת זו? – "אתם ניצבים היום כולכם... ראשיכם, שבטיכם, זקניכם ושוטריכם" – מהי משמעות החלוקה של כל המוזכרים כאן?

אלא, שלכל אחד בעולם יש תפקיד, ואדם נתבע בשמים לפי הנתונים שנתנו לו, וכפי שאמר ר' ישראל מסלנט: איני מפחד שישאלוני בשמים 'מדוע לא היית משה רבינו', חושש אני שישאלוני 'מדוע ישראל מסלנט לא היית?!' יתבעו ממני מה שיכול הייתי להשיג בכוחותיי ובכלים שקיבלתי. וזהו שנאמר בתפילת מוסף של ר"ה: "מעשה איש ופקודתו" – כלומר – כל איש לפי ייעודו בחיים. (הרב עזרא צולק זצ"ל)

כי קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך לעשותו (ל יד)

יש להקשות מה שייך עשייה בלב? וי"ל, אומר החת"ס, שהיות ופסוק זה הולך על מצוות תשובה. ובתשובה כהוגן זדונות נהפכים לזכויות וזה נחשב כאילו בפועל הוא מקיים את המצוות, וזהו עשייה שבלב.

תפוח בדבש

למה אוכלים בראש השנה דווקא תפוח בדבש? דבש כדי שיהיה לנו סימן טוב לשנה מתוקה; אבל למה תפוח, למה לא תפוז? אגס? בננה? משמש?...

תפוח מהרגע שתקלף/תחתוך אותו הוא מתחיל להשחיר ולשנות את צבעו היפה! מה גורם לתפוח לשמור על צבעו ולא להשחיר? הדבש! אם מורחים דבש על התפוח – זהו כמו חומר המשמר אותו מלהשחיר ולשנות צבע. – אנחנו מבקשים מהקב"ה בראש השנה: עכשיו זוהי תחילת שנה חדשה. כולנו רוצים להמרק, להיטהר ולהתרחץ מכל עוונותינו. אנחנו באים אליך נקיים – בעלי צבע יפה. אבל אנחנו לא מסתפקים בזה: אנחנו מבקשים ממך אבא, תעזור לנו שזה יישאר גם בעתיד, שלא נשחיר! שהתפוח שלנו יהיה מרוח בדבש שישמור עליו גם במשך השנה כולה הבאה עלינו לטובה!!

מהו עבודת האדם בראש השנה, מה נדרש ממנו? עמד על כך המגיד מדובנא זי"ע, בביאור דברי המדרש (בראשית רבה כח) על הפסוק "אקרא לאלוקים עליון, לא-ל גומר עלי (תהלים נג). "אקרא לאלוקים עליון", בראש השנה. "לא-ל גומר עלי", ביום הכיפורים. משל למה הדבר דומה, לפני שהיה לו בן מושלם בכל המעלות. כמה יגיעות יגע האדם בבנו, כמה טרחות טרח בעבורו, ומה הוא מבקש, למה הוא מייחל? לראות מבנו נחת, להשיאו ולראותו מאושר בחייו. אבל, לכמה כסף נצרך האדם כדי להשיא את בנו, ולרש אין כל! והנה, יום אחד הופתע העני, כאשר פנה אליו עשיר אחד ואמר לו: "ראה נא, פגשתי בבנך, שוחחתי עמו והוא נשא חן בעיני. יש לי בת מושלמת בכל המעלות, ואני נכון לקחתו לחתן!" אבל... מגמגם העני "הן כבודו עשיר מופלג, ואני עני מרוד"... יודע אני, יודע הכל, השיב העשיר. אני מוכן לתת הכל, כמעט הכל. אני מוכן לקנות דירה סידור מלא הוצאות חתונה, ובנוסף אני מתחייב להחזיק את הזוג למשך עשר שנים! אבל דבר אחד אתה צריך לעשות, מה? עליך לתפור לחתן חליפה הגונה, שיופיע בה לחופה. זאת, ותו לא! נענה העני ואמר: נפלא! אבל... אין לי אף פרוטה לפרטה. גם לא כסף כדי לתפור חליפה, אמר לו העשיר: עד כאן! לפחות מכל לא אסכים. אני נותן כה הרבה, עליך לתת משהו משלך! נבון העני: מה אוכל לומר לך? תן לי זמן עשרה ימים ואראה מה אוכל לעשות, אשתדל להשיג את הכסף לחליפה... ניהא אמר העשיר. בעוד עשרה ימים נתראה. ואז, או שנכתוב תנאים, ובנך יזכה בכל העושר והגדולה. או שתבוא בידים ריקות, ואז ניפרד, וכל אחד ילך לדרכו. השניים נפרדו, והעני לא ידע את נפשו. האושר והעושר מצפה לבנו, עול כה כבד יוסר מעל צווארו, והכל תלוי בדמי חליפה אחת! הוא הלך וחזר על פתחי סוחרים, ביקש הלואה ונענה בשלילה. אביון ודלפון הוא, מי ילוה לו מעות? מהיכן יהיה לו להחזיר? מדוכדך ומוטרד, שב לביתו בפחי נפש. לבינתיים העשיר ישב בחדרו, ומשרתו בא והודיעו: מישוהו מבקש לדבר עם האדון. יכנס! הדלת נפתחה והעני ניצב בפתח. כבר?! תמה העשיר, השגת את הכסף? לא השיב העני. אם כן, לשם מה באת? הן מותנה ומוסכים בינינו: אם תשיג כסף לתפירת חליפה אתן אני את כל השאר. לפניך עוד עשרה ימים תמימים! אמנם כן ענה העני, ולשם כך באתי. עז רצוני לבוא בעוד עשרה ימים, ודמי החליפה ביד. אך דא עקא אין באפשרותי להשיגם. כבר חזרתי על פתחי אנשים, והם השיבו את פני ריקם. על כן, באתי אליך כעת – לא כמחותן אל מחותנו, אלא כעני מרוד אל גביר בעל לב רחום וחנון. אנא, פתח את ידך ותעניק לי... צדקה! הבט בשברון לבי, הבן למצוקתי, ותעניק לי בחסדך כסף לקניית חליפה נאה לבני, ואז, או אז, אבוא לכאן שנית בעוד עשרה ימים, ואניח את דמי החליפה מצידי, ואתה תמלא את חלקך... בבקשה, אנא ממך, עשה כן בטובך!...

והנמשל: גם אנו, כאותו עני, נצרכים היינו לסכומים כה רבים שאין ידנו משגת להגיע לאפס קציהם. הן מבקשים אנו מחילה, סליחה וכפרה על עוונות כה רבים! הן מבקשים אנו שנה טובה ומבורכת בכל הברכות, ואין באפשרותנו לשלם במצוות ובמעשים טובים אפילו עבור יום אחד של אושר מאותם שלוש שנים וחמשה ימים שאנו מבקשים! ואז, באה ההצעה הנפלאה, המדהימה: הקב"ה מוכן לתת הכל מצידו. הן סליחה, מחילה וכפרה, הן שנה טובה, מאירה ושמחה, הכל באשר לכל – אך בתנאי אחד! שאנו נעשה השתדלות מצידנו, שנפתח את לבנו, שנשוב לפניו בתשובה. ותנאו זה של הקב"ה, הוא פסוק מפורש: "כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם מכל חטאותיכם", הקב"ה יעשה הכל, אבל בתנאי אחד: "לפני ה' תטהרו". לפני שהוא יפעל וימלא את חלקו, עשו אתם את שלכם: תטהרו, תכינו את לבכם בתשובה וחרטה כנה. ואנו, שערי אורה נפתחו בפנינו, אבל אין אנו יכולים לבוא בהם, כי אבוי, לבנו אטום וחשוך... ובשל אטימות זו, בשל חוסר היכולת לפתוח בו פתח כחודו של מחט, עלולים אנו להפסיד חלילה את הפתח הענק, שעגלות וקרונות מלאים כל טוב עוברים בו! מה נעשה? נעשה כאותו עני. נבוא שערי של הקב"ה ונבקשו לעזור לנו, לפתוח את לבנו באהבתו וביראתו! לכך נתקן ראש השנה, וקול שופר המחריד את הלבבות, כדי שנכין את חלקנו, שנבוא מוכנים ליום הקדוש!

וזהו שאמרו במדרש: "אקרא לאלוקים עליון" – בראש השנה, "לא-ל גומר עלי" – ביום הכיפורים. הקב"ה יגמור ויעשה הכל ביום הכיפורים, בתנאי שאנו נתחיל מצידנו. ובעבור התחלה זו עצמה אנו קוראים ומייחלים לו בראש השנה, ומבקשים: המלך!!!...

ברכת שהחיינו בליל שני בהדלקת הנרות כשמתארחים בסעודה אצל ההורים

יש להעיר, שזוגות צעירים שהולכים בליל יו"ט שני לאכול הסעודה אצל ההורים, כשהאשה מדליקה הנרות בביתה ומברכת שהחיינו ומכוונת גם על פרי חדש שלפניה, לכתחילה תקח הפרי אתה לבית ההורים כדי לאכול ממנו אחרי קידוש או אחרי המוציא (כל אחד לפי מנהגו). הגר"א גנחובסקי זצ"ל הוסיף, שאם רוצה לברך שהחיינו ולכוון על הפרי החדש שבבית ההורים, יש לחוש משום שינוי מקום (והביא מש"כ בשו"ת מעט מים סי' ס"ה, שאם בירך שהחיינו על פרי שבידו, אינו פוטר פרי חדש אחר שלא היה בפניו), ובכח"ג עדיף שלא תברך שהחיינו על הנרות, אלא תצא בברכת שהחיינו בשעת קידוש.

ברכת שהחיינו בליל יו"ט שני כשהמקדש כבר אכל הפרי החדש והאורחים עדיין לא טעמו ממנו

מעשה שהיה בליל יו"ט שני של ר"ה, שבעה"ב לא היה לו פרי חדש, משום שבטעות כבר אכל ממנו בליל יו"ט ראשון, ואמנם נפסק בשו"ע (סי' ת"ר ס"ב) שיכול לברך שהחיינו בקידוש גם אם אין לו פרי חדש, אבל האורחים עדיין לא אכלו מאותו פרי חדש, והסתפקו אם בעה"ב יכול להוציאם בברכת שהחיינו שמברך על החג, דמצד אחד לגבי הפרי החדש אין דין ערבות שיכול לברך עבורם (ע' פמ"ג סי' רכ"ה סק"א), אבל מאידך גיסא הלא הוא מברך ברכת שהחיינו בלא"ה על החג, וגם הם יי"ח בברכתו. בשו"ת מהר"ל דיסקין (קו"א סי' ה' אות פ"א) כ' שהאורח יברך ברכת שהחיינו אע"פ שאין לו כוס, דהא קי"ל שמברכים שהחיינו גם בשוק, ובעה"ב יענה אמן על ברכתו.

ברכת שהחיינו בליל יו"ט ראשון כשהמקדש כבר אכל הפרי החדש והאורחים עדיין לא טעמו ממנו

כמו"כ יש להסתפק, אם בליל יו"ט ראשון שבעה"ב מברך שהחיינו על החג וא"צ לכוון לצאת בברכתו על הרימון שיאכל, משום שכבר אכל ממנו לפני יו"ט, אבל האורחים עדיין לא בירכו שהחיינו על פרי זה, והסתפקו אם גם בכח"ג ראוי שהאורח יברך שהחיינו, או שמא יש לחלק, דהתם כשבירך בליל שני של ר"ה, פסק המהר"ל דיסקין זצ"ל שהאורח יברך כדי לחוש לשיטות שאין חיוב לברך שהחיינו ביום השני, משא"כ בנד"ד שבעה"ב בודאי חייב לברך שהחיינו בליל יו"ט ראשון מדין היר"ט, וכיון שהברכה חלה לגבי ידיד, שוב יכול לחול גם לצורך הפרי החדש של האורחים (הגר"א גנחובסקי זצ"ל בספרו בר אלמוגים עמוד תת"ט), וכן פסק גם בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כ' ד"ה והנה). אמנם לפמ"ש בשו"ת כת"ס (או"ח סי' כ"ו) הנ"ל, בליל הראשון לכתחילה אינו ראוי שברכת שהחיינו בקידוש תפטור את החיוב לברך על פרי חדש, כיון שהחיוב הודאה שלהם אינו שוה, ולכן לפי הכת"ס, מן הראוי שהאורחים יי"ח ברכת שהחיינו על החג בקידוש, ואח"כ יביאו הרימון לשלחן ויברכו שהחיינו שנית על הרימון. (הגאון רבי יו"ט זנגר שליט"א)

תשובה לחידה פר"ש: בשבעים שפות! (כו,ח)

מרכז העיר: משפחת שנקולבסקי להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת אלמה להכנס הבן לעול תורה ומצוות
משפחת שייקה פרידמן לאירוסים הבן משפחת דז'מיטרובסקי-הרב לרר- הרב אלפר להולדת הבן הנכד הנין
גני הדר: משפחת גינזבורג לאירוסים הבת משפחת שימבורסקי-טננבוים להולדת הבן והבת הנכד והנכד
משפחת רוזן – לאופר להולדת הבן הנכד משפחת ברויער לאירוסים הבת

לתושבי פתח תקווה ברכת כתיבה וחתמה טובה, ברכת שמים ברוחניות ובגשמיות, ואך ששון ושמחה ישיגונו
הנהלת היחידה לתרבות חרדית